

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра перекладознавства імені Миколи Лукаша

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

іноземних мов

Світлана ВІРОТЧЕНКО

30" серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Теорія міжкультурної комунікації

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
освітня програма

другий (магістерський) рівень

03 Гуманітарні науки

035 Філологія

Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова; Німецька мова та література і переклад та англійська мова; Французька мова та література і переклад та англійська мова; Переклад (китайська та англійська мови); Переклад (іспанська та англійська мови);

спеціалізація

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська; 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

вид дисципліни

за вибором

факультет

іноземних мов

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету іноземних мов

“29” серпня 2023 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Ребрій Олександр Володимирович. д.ф.н., професор, завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

Програму схвалено на засіданні кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

“28” серпня 2023 року, протокол № 1

Завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

Олександр РЕБРІЙ

Програму погоджено з гарантами освітніх (професійних/наукових) програм:

Гарант освітньої програми Англійська мова та література
і переклад та друга іноземна мова

Олександр РЕБРІЙ

Гарант освітньої програми Німецька мова та література
і переклад та англійська мова

Лілія БЕЗУГЛА

Гарант освітньої програми Французька мова та література
і переклад та англійська мова

Ірина РУДНЄВА

Гарант освітньої програми
Переклад (китайська та англійська мови)

Світлана ВІРОТЧЕНКО

Гарант освітньої програми
Переклад (іспанська та англійська мови)

Ігор ОРЖИЦЬКИЙ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов

“29” серпня 2023 року, протокол № 15

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

Анна КОТОВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Теорія міжкультурної комунікації» складена відповідно до освітньо-професійних програм: Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова; Німецька мова та література і переклад та англійська мова; Французька мова та література і переклад та англійська мова; Переклад (китайська та англійська мови); Переклад (іспанська та англійська мови).

Другий (магістерський) рівень.

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська; 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: створити теоретичну базу, необхідну для успішного формування та подальшого розвитку навичок здійснення міжмовної та міжкультурної посередницької діяльності, підготувати студентів до самостійної розробки окремих питань міжкультурної комунікації та ведення науково-дослідницької роботи; ознайомити студентів з роллю, місцем перекладу як виду та форми міжкультурної комунікації в умовах постійного зростання контактів між різними культурами. Курс тісно пов'язаний із циклом інших теоретичних філологічних дисциплін (вступ до перекладознавства, порівняльна лексикологія, порівняльна граматики, лінгвокраїнознавство, порівняльна стилістика) і покликаний сформулювати у студентів комплексне уявлення про переклад як засіб здійснення «діалогу культур».

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

– *формування наступних загальних компетентностей:*

- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- Здатність бути критичним і самокритичним;
- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- Здатність до усвідомлення та розв'язання локальних та глобальних проблем в українському та міжнародному контексті;
- Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою;
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, в тому числі на засадах різноманітності та мультикультурності;
- Здатність проведення досліджень на належному рівні;
- Здатність генерувати та втілювати на практиці або в дослідницькій діяльності нові ідеї (креативність).

– *формування наступних фахових компетентностей:*

- Здатність вільно орієнтуватися в сучасних напрямках і школах мовознавства, літературознавства і перекладознавства;
- Здатність до критичного осмислення історичних надбань, новітніх досягнень та перспектив розвитку філологічної науки;
- Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій;

- Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, літературознавства та перекладознавства;
- Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань;
- Усвідомлення сутності й соціального значення майбутньої професії, основних проблем дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, їх взаємозв'язку в цілісній системі знань.

1.3. Кількість кредитів:

Денна форма навчання – 5

Заочна форма навчання – 5

1.4. Загальна кількість годин:

Денна форма навчання – 150

Заочна форма навчання – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
26 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
10 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
114 год.	138 год.
Індивідуальні завдання	
–	

1.6. Програмні результати навчання:

- Оцінювати власну навчальну, наукову та професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення;
- Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості освіти та/або дослідження в конкретній філологічній галузі;
- Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;
- Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці, перекладознавстві і літературознавстві.
- Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства, мовознавства та перекладознавства;
- Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації;

- Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються №

- Планувати здійснювати і презентувати дослідження в галузі філології на належному рівні;

Використовувати іноземну мову для організації ефективної мовної, міжмовної та міжкультурної комунікації на особистому та професійному рівнях.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теорія міжкультурної комунікації

Тема 1. Історія формування теорії міжкультурної комунікації як наукової дисципліни та її головні поняття

Тема 2. Поведінковий аспект міжкультурної комунікації

Тема 3. Поняття культури. Культурні цінності та культурні норми

Тема 4. Ідеологічний аспект міжкультурної комунікації й перекладу

Тема 5. Міжкультурний характер «культурного повороту» в перекладі та перекладознавстві

Тема 6. Мова і культура: теорія мовної відносності та концепція неперекладності

Тема 7. Неогумбольдтіанство: американський та європейський вектори

Тема 8. Лексичні бар'єри на шляху міжкультурної комунікації

Тема 9. Етнопсихолінгвістика. Теорія лакун

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	усього	денна форма					усього	заочна форма				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Історія формування теорії міжкультурної комунікації як наукової дисципліни та її головні поняття	16	3	1			12	16	1				15
Тема 2. Поведінковий аспект міжкультурної комунікації	16	3	1			12	16	1				15
Тема 3. Поняття культури. Культурні цінності та культурні норми	16	3	1			12	16	1				15
Тема 4. Ідеологічний аспект міжкультурної комунікації й перекладу	16	3	1			12	16	1				15
Тема 5. Міжкультурний характер	16	3	1			12	16	1				15

«культурного повороту» в перекладі та перекладознавстві												
Тема 6. Мова і культура: теорія мовної відносності та концепція неперекладності	16	3	1			12	16	1				15
Тема 7. Неогумбольдтіанство: американський та європейський вектори	18	3	1			14	18	1	1			16
Тема 8. Лексичні бар'єри на шляху міжкультурної комунікації	18	3	1			14	18	1	1			16
Тема 9. Етнопсихолінгвістика. Теорія лакун	18	2	2			14	18		2			16
Разом за розділом 1	150	26	10			114	150	8	4			138
Усього годин	150	26	10			114	150	8	4			138

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Історія формування теорії міжкультурної комунікації як наукової дисципліни та її головні поняття	3	1
2.	Поведінковий аспект міжкультурної комунікації	3	1
3.	Поняття культури. Культурні цінності та культурні норми	3	1
4.	Ідеологічний аспект міжкультурної комунікації й перекладу	3	1
5.	Міжкультурний характер «культурного повороту» в перекладі та перекладознавстві	3	1
6.	Мова і культура: теорія мовної відносності та концепція неперекладності	3	1
7.	Неогумбольдтіанство: американський та європейський вектори	3	1
8.	Лексичні бар'єри на шляху міжкультурної комунікації	3	1
9.	Етнопсихолінгвістика. Теорія лакун	2	
	Разом	26	8

5. Практичні заняття

з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія формування теорії міжкультурної комунікації як наукової дисципліни та її головні поняття	1	

2	Поведінковий аспект міжкультурної комунікації	1	
3	Поняття культури. Культурні цінності та культурні норми	1	
4	Ідеологічний аспект міжкультурної комунікації й перекладу	1	
5	Міжкультурний характер «культурного повороту» в перекладі та перекладознавстві	1	
6	Мова і культура: теорія мовної відносності та концепція неперекладності	1	
7	Неогумбольдтіанство: американський та європейський вектори	1	1
8	Лексичні бар'єри на шляху міжкультурної комунікації	1	1
9	Етнопсихолінгвістика. Теорія лакун	2	2
	Усього годин	10	4

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
	Підготовка до лекцій, робота з конспектом та теоретичною літературою	27	39
	Ознайомлення з теоретичними, методологічними та культурно-антропологічними засадами МКК	27	39
	Підготовка реферату на одну із запропонованих тем: 1. Особливості поведінки представників різних груп міжкультурної комунікації в Україні, які впливають на їхнє взаємосприйняття. 2. Особливості поведінки представників різних груп міжкультурної комунікації у США, які впливають на їхнє взаємосприйняття. 3. Особливості поведінки представників різних груп міжкультурної комунікації у Великобританії, які впливають на їхнє взаємосприйняття. 4. Традиції, звичаї та обряди представників різних етнічних культур у дзеркалі теорії міжкультурної комунікації та теорії перекладу. 5. Особливості поведінки представників різних груп міжкультурної комунікації в Іспанії, які впливають на їхнє взаємосприйняття. 6. Особливості поведінки представників різних груп міжкультурної комунікації у Франції, які впливають на їхнє взаємосприйняття. 7. Особливості поведінки представників різних груп міжкультурної комунікації в Китаї, які впливають на їхнє взаємосприйняття. 8. Особливості перекладу українських реалій англійською мовою. 9. Особливості перекладу українських реалій іспанською мовою. 10. Особливості перекладу французьких реалій англійською мовою. 11. Особливості перекладу китайських реалій англійською мовою.	60	60
	Разом	114	138

7. Індивідуальні завдання

Не передбачаються

8. Методи навчання

I. Ініціальні (викладач – студент):

1. Словесно-аудіальні (лекція, розповідь, бесіда), у тому числі – інтерактивні (опитування, дискусія, обговорювання, оцінювання)
2. Наочно-візуальні (демонстрація схем, діаграм, таблиць, прикладів мовних структур, тощо), у тому числі – мультимедійні (мультимедійні презентації лекцій).

II. Респонсивні (студент – викладач):

1. Теоретичні: робота з першоджерелами, підручниками, інтернет-матеріалами, пошук необхідної інформації.
2. Практичні: виконання практичних підсумкових завдань за матеріалами лекцій.

9. Методи контролю

- опитування
- спостереження
- співбесіда
- залік

10. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Залікова робота	Сума
Розділ 1												
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8					
7	7	7	7	8	8	8	8	Не передбачено	Не передбачено	60	40	100

Бали за 1 розділ нараховуються відповідно до роботи студента упродовж семестру (максимальна кількість балів – 60).

Залік: проходить у формі формалізованого тесту (40 б.).

Критерії оцінювання:

- A.** Критерії оцінювання роботи протягом семестру з теорії міжкультурної комунікації (реферат на запропоновану тему, максимальна кількість балів – 60)

Критерії оцінювання та бали:

60 б: розгорнута, максимально повна інформація за темою реферату;

50 б: розгорнута повна інформація, в якій бракує деяких даних, які, проте, не мають ключового значення;

30 б: інформація в достатньому обсязі, допускається опущення певної частини даних;

20 б: інформація в припустимому обсязі, певна частина даних пропущена, наявні окремі неточності;

10 б: інформація в мінімальному припустимому обсязі, значна частина даних пропущена, наявні серйозні неточності;

0 б: інформація в недостатньому обсязі, випущена більша частина даних; інформація перекручена або спотворена / відсутність реферату / плагіат.

Б. Критерії оцінювання залікової роботи з теорії міжкультурної комунікації
(формалізований тест, максимальна кількість балів – 40)

Критерії оцінювання та бали:

Кількість правильних відповідей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Бали	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
Кількість правильних відповідей	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Бали	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю.

Загальна оцінка встановлюється шляхом додавання значень А і Б.

Форма оцінювання – залік.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

11. Рекомендована література

Основна література

1. Ребрій О.В. Теорія міжкультурної комунікації: конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» факультету іноземних мов. Харків, 2022. 100 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник Київ : Академія, 2004. 344 с.
3. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
4. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
5. Основи міжкультурної комунікації : навч. посібник / укл. Попович М. М. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. 160 с.

Допоміжна література

1. Benjamin W. The Task of the Translator. An Introduction to the Translation of Baudelaire's *Tableaux Parisiens*. *The Translation Studies Reader* / Ed. by L. Venuti. London, New York : Routledge, 2000. P. 148–159.
2. Brown L. B. Ideology. Harmondsworth : Penguin Education, 1973. 208 p.
3. Hall E. T. The Silent Language. New York : Doubleday & Company, Inc. 1959. 240 p.
4. Knapp K. Intercultural Communication in EESE. URL: http://webdoc.sub.gwdg.de/edoc/ia/eese/strategy/knapp/4_st.html (Last assessed: 16.06.2022).

5. Kroeber A. L., Kluckhohn C. Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions. New York : Kraus Reprint Company, 1978. 223 с.
6. Morris Ch. W. Foundations of the theory of signs. International encyclopedia of unified science. Chicago: The University of Chicago Press, 1938. Vol. 1, No. 2. 59 p.
7. Sumner, William Graham (1906) Folkways. Ginn, Boston. 692 p.
8. Thomas A. Interkulturelle Kompetenz: Grundlagen, Probleme und Konzepte. *Erwagen, Wissen, Ethik*. 2003. № 14(1). P. 137–221.
9. Thompson J. B. Ideology and Modern Culture: Critical Social Theory in the Era of Mass Communication. Cambridge : PolityPr.; Stanford : Stanford UP, 1990. 362 p.
10. Trager G., Hall E. Culture as Communication: A Model and Analysis. *Explorations: Studies in Culture and Communication*. New York, 1954. Iss. 3. P. 137–149.
11. Tymoczko M. Translation, Ideology and Creativity. *Linguistica Antverpiensia. New series : Translation as Creation: the Postcolonial Influence*. 2003. Vol. 2. P. 27–45.
12. Whorf B. L. Language, Thought and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf / ed. John B. Carroll. New York : Wiley, 1956. 302 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

EBSCO Publishing – багатoproфільна база даних, яка нараховує понад 4600 журналів. (Доступ з Інформаційного центру "Вікно в Америку", Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В.Н. Каразіна)

Додаткові інформаційні ресурси розташовані на сторінці кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша ХНУ імені В.Н. Каразіна: <http://foreign-languages.karazin.ua/ru/departments/english-translation-theory-and-practice/library-4>.

Handbook of Translation Studies Online: <https://benjamins.com/online/hts/list/translations/uk>